

Google is searching for You

František Gyárfáš

Bolo to, vlastne to muselo byť ešte v minulom storočí. Pokúšal som sa spomenúť si meno jednej herečky z filmu *Leaving Las Vegas* (USA, 1995). Hrala v ňom prostitútku, čo sa ujala životného stroskotanca, ako keby to bola najsamozrejmejšia vec na svete. Bola v tej roli krásna, charizmatická a akosi dojemná. Vyžarovala z nej neotrasiteľná viera v ľudskú dôstojnosť. Navzdory osudu, ktorý nepraje Máriám Magdalénam.

Meno sa vzpieralo mojej pamäti. Keď som stroskotal vo frontálnych pokusoch spomenúť si, skúsil som to inak. Vybavil sa mi režisér filmu Mike Figgis, ktorý povedal v interview pre časopis *Sight and Sound*, že odkedy uvidel prvý raz hrať Elisabeth Shue, bolo mu jasné, že bez nej film nenakrúti.

Keby som si nespomenul, mal by som problém. Encyklopédie, čo som vlastnil, boli pre ten film pristaré a noviny primladé. Snáď ešte zavolať Mirovi Ulmanovi, ktorý má encyklopédiu v hlave. Alebo čakať, kým sa pamäti uráči.

* * *

Svet, v ktorom fakty v hlave predstavovali intelektuálny kapitál, zaniká. Ľudská pamäť sa stala archaizmom ako svaly pri stavbe mrakodrapov.

Dnes dokáže zistiť meno hlavnej predstaviteľky filmu *Leaving Las Vegas* za pár sekúnd každý Joker z Milionára.

Stačí mu internet, jedna stránka a dva kliky.

Tou stránkou môže byť Google. Alebo Yahoo. Alebo Zoznam.sk.

* * *

Aj v internete sa našli zemepisci, odvážni cestovatelia a vizionárski moreplavci. Aj keď chýbali spory, či je infosféra guľatá alebo plochá ako doska, bolo ľahké sa stratiť

v nekonečných bludiskách odkazov a bujnejších informačných pohoriach. Virtuálny svet bol konečný, ale bez kompasu.

O jednej z najodvážnejších expedícií píše kniha *Google story* (David A. Vise, Mark Malseed, 2006). Vlastne o tej najvizionárskejšej, ktorej význam v internetovom zemepisectve sa dá porovnať snáď len s Kolumbusom.

Avšak kým Kolumbus si nechal ukradnúť vavríny, tvorcovia programu Google nikdy nepustili úspech z rúk a postavili na ňom najväčšie internetové impérium. Zo svojho programu vytvorili prvý globálny symbol informačného milénia.

Google story popisuje históriu fenomenálneho úspechu programu Google chronologicky a napína. Autori sú si vedomí, že históriu nerobia algoritmy, ale legendy. K popisu zrodu a rozvíjaniu firmy Google pristupujú ako k dobrodružnej výprave.

Knihy sa skvele číta. Našinec zažil tú slávnú históriu, ktorá nemá ešte ani desať rokov, v priamom prenose. Môže si konfrontovať jej jednotlivé dejstvá s vlastnou skúsenosťou, jedinečnou a predsa skoro identickou so skúsenosťou miliónov anonymných googlerov celého sveta bez výnimky.

* * *

Dejiny ľudstva sú kolobehom objavovania a zabúdania. Zmysly dodávajú vnemy, rozum ich kategorizuje, triedi, destiluje fakty. Hľadá dôvody a skúma dôsledky. Pri opakovaní potvrdzuje kauzálne. Vo vlastnej hlave je každý človek vedcom.

Stojíme na hlavách géniov, opakujú géniovia už ktovie koľkú generáciu. Ľudstvo stojí najmä na obrovských hromadách vedomostí, zhromaždených tými, čo už dávno nie sú. Zmieriac sa so zabúdaním sme si vymysleli spoľahlivejšie materiály: steny jaskýň na maľovanie, kamene na tesanie. A potom písmo. Tabuľky. Stĺpy. Pergameny. Papier.

Už päť tisíc rokov spisujeme a máme sme toho neúrekom. Každý popísaný list je vzburou proti konečnosti. Solidarita druhu.

* * *

Ľudské poznanie nie je puzzle. Stavebnica, v ktorej má každá tehlička presné, jedinečné miesto. Viac pripomína mesto. Šachovnicu ulíc, kde sa križujú individuálne záujmy na ceste za mimobežnými cieľmi.

Vety, ktoré ľudstvo zaznamenalo, nie sú súčasťou jednej nekonečnej knihy, ale spleťou mnohých kníh.

Pravdy, v nich obsiahnuté, sú individuálne viery. Nie sú absolútne. Pravda jedného je pre iného lžou a pre ďalšieho niečím nepodstatným.

Také je naše poznanie. Veža v Babylone v stave neustálej rekonštrukcie. Tehly právd, ba aj celé múry teórií a vier sa búrajú pri neustálych prestavbách. Podliehajú veľkorysým demoláciám alebo rovno zanikajú v požiaroch zabúdania. Napriek tomu je veža stále vyššia a vyššia.

A v miliónoch nazhromaždených viet nie je ani jediná, ktorá by bola definitívnym pevným bodom.

* * *

Máme priveľa znalostí pre ľudský život. Všetko sa nedá prečítať. Aj v tom mále, čo sa stihnúť dá, je veľa protirečivého. Musí sa zvažovať a skúšať. Niekedy dôverovať a preto prežiť. Inokedy odmietnuť a preto prežiť.

Poznať fakty je dôležité. Ale väčšinou stačí mať ich k dispozícii. Mať k nim prístup. Preto budujeme knižnice. Miesta, kde si mnohí môžu na mnohé siahnuť.

Knižnica nie sú iba regály solitérnych kníh. Čím je knižnica väčšia, tým dôležitejšie sú katalógy. Abstrakty. Indexy. Kartičky usporiadané podľa autorov, názvov, tém.

Knihovníctvo a archivárstvo sú staré vedy. Oddávna využívame ich informatické prútkarstvo. Je to ich byrokratická mágia, ktorá nám umožňuje neutopiť sa v oceáne informácií.

* * *

Nájsť slovo vo vytlačenej knihe je obrovská práca. Obsahy a indexy sú iba čiastočnou, často málo účinnou pomocou.

Počítače zásadne zmenili stratégie prístupu k informáciám. Vyhľadávanie je pre ne hračkou. Sú ako lovecké psy - rýchle a neúnavné. Prehávajú sa textami ako TGV Francúzskom. Nájsť ihlu k miliónu slov je pre ne najľahšou z úloh.

* * *

Začiatkom deväťdesiatych rokov sa začali masovo rozširovať osobné počítače, cenovo aj zložitou dostupné temer komukoľvek. Ich používanie si začalo prisvojovať stále viac profesií. Začali prenikať do domácností. Koncentrácia počítačov sa priblížila k takej nasýtenosti, že sa mohla spustiť reťazová reakcia.

Spolu s počítačmi sa rozširoval aj internet. Umožnil ľuďom komunikovať rýchlo, lacno a úplne bez ohľadu na vzdialenosť. Email z Ameriky bol rýchlejší ako z Trnavy. Zavalili sme sa navzájom správami. A začali sme si na to zvykať.

Zároveň na internete začalo pribúdať informácií. Najprv textové, neskôr multimedialne stránky. Podobne ako emaily boli ľahko a rýchlo dostupné. Bolo stále jednoduchšie ich tvoriť a zverejňovať. Vznik internetových stránok nenarážal na žiadne bariéry a limity. Niekedy trochu obťažovala technická nedokonalosť, či rýchlosť prenosu, ale to boli iba detské choroby.

Pod rukami hrajúcich sa amatérskych tvorcov začali na nekonečných bezrozmerných priestoroch internetu pribúdať regióny, krajiny a kontinenty informácií. Ich rast bol masový, nekontrolovaný a nekontrolovateľný. Ale na mapách samé biele miesta.

* * *

Genéza internetových stránok nie je celkom nepodobná prahistorickej polievke biologickej evolúcie. Od počiatku deväťdesiatych rokov začali vznikať najprv tisíce stránok, potom desaťtisíce, státisíce, milióny, desiatky miliónov, stovky miliónov, miliardy, desiatky miliárd. V priebehu ani nie dvoch desaťročí. Bez plánu, bez riešiteľov, väčšinou bez odmien a platov. Milióny ľudí využilo šancu pridať čosi na tú hromadu. Lační ako sprayeri v nepomaľovanom meste.

V tej mase pribúdajúcich stránok nebol žiaden urbanizmus. Chýbali mapy, cesty, orientačný plán. Bolo to nekontrolované bujanie. A nikto nevedel, ako tam niečo nájsť.

Samozrejme existovali pokusy tento stále rastúci vesmír informácií popísať a zmapovať. V druhej polovici deväťdesiatych rokov existoval už celý rad programov, ktoré to dokázali - WebCrawler, Lycos, Infoseek, Excite, HotBot, Yahoo a ďalšie.

Všetky tieto systémy vychádzali z prirodzenej a prastarej myšlienky: informácie sa triedia podľa obsahu. Nevideli zásadnú odlišnosť internetu a knižníc. Kým v knižnici možno roztriediť tisíce kníh podľa tém, serióznosti či spracovania, v internete vedľa seba existujú milióny stránok bez rozlíšenia vážnosti či banality.

Usporiadanie podľa obsahu bolo síce pre potreby zmapovanie internetu nevyhnutné, pri vyhľadávaní to bol veľmi zlý radca. Pri otázke na počasie, digitálne kamery či chovanie psov nájdete desaťtisíce stránok – hlúpych aj skvelých. Tá, ktorú hľadáte, je kdesi medzi nimi. Ale prezrieť desaťtisíc odkazov je priveľa.

* * *

Larry Page a Sergej Brin boli v roku 1997 spolužiaci postgraduálneho štúdia informatiky na Stanfordskej univerzite. Okolo nich vrela internetová horúčka a oni nevedeli, do čoho sa pustiť.

Larryho napadlo, že by bol dobrý nápad stiahnuť si do svojho počítaču celý internet. Zdalo sa mu, že by mu to mohlo pomôcť vytvoriť taký vyhľadávač, ktorý by mu nielen našiel hľadané stránky, ale by ich aj usporiadal tak, aby tie najvhodnejšie boli vždy na začiatku.

Pustil sa do práce a Sergej mu pri tom pomáhal. Spolu urobili niekoľko rozhodnutí, ktoré sa ukázali byť jedinečné a správne.

Stiahnutie celého internetu ich donútilo použiť cenovo nenáročné hardvérové prostriedky, ktoré si mohli dovoliť kúpiť a ktoré umne pospájali unikátnym, stavebnicovým spôsobom, pripomínajúcim LEGO. Prinieslo im to dostatočnú výpočtovú silu, ktorá bola pre výpravu ich rozmerov nevyhnutná. Zároveň sa nestali otrokmi priveľkých investícií. Neboli nikomu dlžní. Tým získali čas. A ten sa im vrátil tisícnásobne.

Kľúč k úspechu bolo usporiadanie. Larry vyšiel z myšlienky, ktorá v tom čase už bola známa, len sa ešte celkom nepresadila. Stránky sú tým dôležitejšie, čím viac dôležitých stránok ich považuje za dôležité. A keďže v internete sa všetko odohráva prostredníctvom odkazov, Larry napísal špeciálny program PageRank, ktorý počítal odkazy, ukazujúce zo stránky na stránku celého internetu. Významné stránky zvýznamňujú svojou pozornosťou aj tú Vašu. Podobnosť so svetom ľudí nie je náhodná. Objavenie sa v Smotánke v spoločnosti celebrit z nás robí celebrity.

Tretie zásadné rozhodnutie bolo, čuduj sa svete, etické: „*Don't be evil.*” Google sa od svojho počiatku rozhodol nerobiť ľuďom to, čo jeho tvorcovia sami na internete nenávideli. Jeho vyhľadávač preto od začiatku vychádzal z čistej, temer prázdnej stránky, ktorej natiahnutie netrvá veky ani na tých najpomalších počítačoch. A výsledky hľadania do sekundy, usporiadané tak, že tie prvé sú určite tie najlepšie.

Pamätám sa na ten šok, keď ma v roku 1999 upozornil kamarát na vyhľadávač, ktorý vracia výsledky prakticky ihneď. Neveril som. Priečilo sa to mojej skúsenosti aj logike. To by nestihli, ani keby vedeli dopredu, na čo sa budem pýtať.

Urobil som rovnaký test, ako milióny iných. Napísal som do okienka svoje meno. A Google, nezaváhajúc, za sekundu vrátil niekoľko desiatok mojich identít.

Po tejto skúsenosti som už pri ňom zostal. Stal sa mojím každodenným sprievodcom, pomocníkom a radcom. Povedal som to všetkým známym a prispel k tomu, že Google začali používať stovky miliónov ľudí na celej planéte.

* * *

To bol prvé dejstvo. Google prezerá celý internet, neobyčajne rafinovane a presne zmapuje jeho neustále meniace sa obsahy a poskytuje nám ich. Bleskurýchlo a presne.

Čo však absolútne protirečí duchu slobodného podnikania, je, že to robí zadarmo. Už desať rokov mapuje jedna súkromná firma na dnes už 200 000 počítačoch internetový svet. Výsledky poskytuje komukoľvek. A nič za to nepýta. A pritom, podobne ako Milo Minderbinder v Hlave 22, zarába na tom toľko, že je dnes skoro najbohatšia firma sveta.

Aj toto je obsahom knihy *Google story*. Spôsob, akým Google zarába, je fascinujúci dôkaz, že zadarmo nemusí znamenať iba lumpáreň či skryté prerodovania. V spoločnosti riadenej veľkorysým bussiness plánom môžu platiť iba tí, ktorí na tom profitujú. A ešte ostane dosť aj na bezplatné vyhľadávanie.

* * *

Hoci firma Google neexistuje ešte ani desaťročie, jej vplyv pokrýl celú Zemeguľu, nevynímajúc Čínu ukrytú za Veľkým múrom. Sloveso pregooglovať preniklo do základov desiatok jazykov. Googlujú sa frajeri aj susedia. Nebyť na Googli môže znamenať, že neexistujete. Alebo ste kýmisi celkom iným.

Masovo vznikajú firmy, odstraňujúce z Googlu neželanú minulosť. A iné, pátrajúce po tej pravej. Prispôbujeme sa svojim obrazom.

* * *

Najvzrušujúcejšie prichádza na záver. Zmapovať známe je iba otázka času a usilovnosti. Google dobehol na koniec svojho sveta. Ale veľa je ešte stále za bránami internetu. Dnes je jasné, že všetko ľudské poznanie raz skončí na internete. Pretože je to logické. Pretože inak sa to nedá zariadiť.

Google narazil na bariéru ktorú nedokáže prekonať. Nevie indexovať znalosti, ktoré v internete nie sú. Preto sa táto súkromná firma sa ako prvá podujala zdigitalizovať všetky knihy sveta. Iní ju začali nasledovať, čo je len dôkazom jej vizionárstva.

* * *

Ukazuje sa, že fenomenálny úspech vyhľadávačov bol iba vrchol ľadovca, ktorý v sebe ukrýva informačnú spoločnosť, jej organizáciu, pracovné príležitosti, obchodné návyky, koničky a neresti.

O tom už kniha *Google story* nehovorí. Je iba príbehom jednej kolumbovskej výpravy a jej hrdinov. Kto by sa chcel zaujímať hlbšie o pozadí internetového vyhľadávania, jeho víziách a možných budúcnostiach, nech skúsi napríklad *The Search* (John Battelle, 2006).